

Barcelona 1902. El "concurs de gegants, nanos i monstros típichs"

Amadeu Carbó

Les Festes de la Mercè a Barcelona són en aquests moments una de les manifestacions col·lectives més importants de la Ciutat. L'any 1868 el Papa Pius IX proclamava Ntra. Sra. de la Mercè patrona de la diòcesi de Barcelona. Amb aquesta proclamació l'Ajuntament de la Ciutat es disposava a celebrar la festa major coincidint amb la Mercè. D'un bon principi fou difícil dur a terme les festes, doncs ja la primera fou frustrada per la revolució de Setembre del 68, inestabilitats polítiques, epidèmies, etc... i no serà fins el 1871 que es celebraren amb certa normalitat i, des de llavors fins ara, la Mercè ha omplert de festa els carrers de Barcelona, a cops per voluntat popular i a cops per "Benevolencia Governativa". Aquesta festa va anar adquirint rellevància essent cada vegada més participativa i sòlida.

A finals del segle XIX i principis del XX Barcelona s'anava vertebrant com a gran ciutat. La primera Exposició Universal (1888), l'absorció de municipis veïns, la gran massa buscant la sort no trobada a la terra natal i una burgesia cada cop més forta feien batejar Barcelona amb un pols desconegut fins aleshores. L'associacionisme prenia també més força participant directament i amb eficàcia en la vida de la població, moviments obrers, entitats esportives i culturals, excursionistes, associacions de carrers, de botiguers, etc... El sentiment nacionalista començava a fer-se sentir cada cop més fort (publicació el 1886 de "Lo Catalanisme" de Valentí Almirall) amb un clar ressentiment pel centralisme madrileny.

La Mercè anava prenent força i fins i tot alguns van trobar en la Festa un atractiu "turístic" a explotar. El cas és que cada cop eren més "sonades", fins arribar l'any 1902 en el qual tota la xarxa associativa de la Ciutat va participar amb competicions esportives per part dels clubs, balls de carrers, concursos de decoració de carrers, cavalcada històrico-industrial amb carrosses, desfilades de grups i el gran acte central de la Mercè d'aquell any: el concurs de "gegants, nanos i monstros típichs".

Aquest concurs va néixer per iniciativa del C.E.C., que proposà a l'Ajuntament la seva creació. La proposta fou molt ben rebuda, sobretot pels regidors regionalistes encapçalats per Carbó, que va donar ràpidament el vist i plau per ser, com deien ells, una activitat ben "catalana". La premsa barcelonina es feu gran ressò de l'esdeveniment i trobem un seguiment important des del primer moment. El fet és que es va crear una gran expectació, no només a Barcelona, sinó que es preveia l'assistència d'un gran nombre de forasters que podia arribar a crear problemes d'hostatgeria, que va

obligar a cercar solucions "salomòniques" com -per exemple- crides a la creació d'un cens de cases disposades a acollir els foranis.

Per altra banda, no tots els municipis acolliren la proposta amb bons ulls ja que veien en el concurs el centralisme per part de Barcelona i la veritat és que, sota el meu punt de vista, no anaven pas desencaminats, si més no veiem què diu en Pere Pagès i Rueda, promotor i jurat del concurs:

"S'ha de procurar que sovintegin aquestes comprenetacions de festes entre Barcelona i demes poblas catalans per a que renaixi l'esperit de germanor d'aquells temps en que Barcelona era cap i casal de la terra catalana"

LA VEU DE CATALUNYA, 28 DE SETEMBRE, 1902

La majoria de problemes polítics es solventaren en gran mesura. Malgrat això, l'ajuntament de Reus es negà a participar. Aquesta negativa generà una protesta enèrgica per part dels fills d'aquella ciutat residents a Barcelona, que adeçaren una carta amb 1103 signatures deixant reflectit el seu descontent. Els gegant i la Mulassa de Reus no van visitar Barcelona.

L'organització del concurs anava endavant. Era, però, una empresa prou difícil. Els mitjans de comunicació i de transports eren encara molt precaris. La vinguda dels gegants i altres bèsties es va organitzar de manera escalonda i majoritàriament per via fèrrea. Trobem les arribades en forma de notícia:

"Aquest matí han arribat, ab el tren de dos quarts de dotze els dos gegants de Tarrega. Han arribat sense la mes petita novetat"

LA VEU DE CATALUNYA, 12 DE SETEMBRE, 1902

S'ha de dir que algunes poblacions acomiadaven els seus gegants com ara acomiadem els nostres equips per una gran final. Alguns amagaven sorpreses a l'interior de les caixes:

"...El gegants de Lleyda van portar dins la caixa un rich present de presechs i altrás fruitas de la horta del Segra..."

LA VEU DE CATALUNYA, 22 DE SETEMBRE, 1902

El fet és que els gegants, nans, àligues i altres bèsties anaven arribant a Barcelona, on eren conduïts a l'antiga galeria de màquines de l'exposició universal ubicada al parc de la ciutadella on hi eren exposats. És lògic suposar que la majoria d'aquests gegants arribaven desmuntats i amb algun desperfecte originats pel transport.

Per tal d'arranjar aquestes petites destroces l'organització disposava d'un equip encapçalat per Carles Casamitjana per al vestuari i en Renart per a restaurar testes i mans.

La data s'anava apropant i tot funcionava segons era previst. La premsa satírica no parava de llançar facècies sobre el concurs i sobre la legitimitat de la Mercè sobre Santa Eulàlia i d'altres patrons de la Ciutat, ara destronats. També feien profecies del gran aiguat que cauria aquells dies (la veritat és que ho van encertar, però això ja ho veurem més endavant).

El concurs, com a tal, calia reglamentar-lo i, així, el dia 8 de setembre apareix publicat:

"Concurs de gegants, nanos, y monstros tipichs se celebrarà durant les festes de la Merce in concurs de gegants, nanos i demes monstros tipichs adjudicantse els següents premis:

Una medalla d'or y 1000 pesetas al grupo que mes es distingueixi tant per sa riquesa com per bon gust artistich.

Una medalla d'or y 250 pesetas a la parella de gegants mes artistica

Una medalla d'or y 250 pesetas a la parella de gegants mes ricament vestits.

Una medalla d'or y 250 pesetas al monstre tipich de major caracter i originalitat i gust artistic.

S'adjudicaran ademes el numero de medallas de plata i accesits que'l jurat cregui convenient podent repartir-se junt mab aquesttas recompensas el sobrant que resulti pagats tots els gastos de la cantitat consignada per la comisió de festes per aquest concurs.

Per a figurar en dit concurs, hi ha que concorre a la cavalcada que tindrà lloc en la tarde del dia 25 de Setembre y al festival que se celebrarà en el parch la tarde del dia 26. Formaran el jurat don Jose Puig i Cadafalch, Don Pere Pages y Rueda y don Miquel Utrillo."

LA VEU DE CATALUNYA, 8 DE SETEMBRE, 1902

Els gegants anaven arribant a Barcelona i, amb ells, l'expectació per l'aconteixement més important d'aquelles festes. El 25 de setembre al matí havia estat plujós, però a la tarda s'havia aclarit i l'organització va començar a treballar, però la pluja va tornar a fer de les seves, obligant a suspendre el concurs fins el dia 27 de setembre. Aquell dia sí que es va poder celebrar amb tota normalitat, convertint-se en l'acte més lluït d'aquelles festes.

El concurs s'inicià dins el parc de la Ciutadella amb la plantada de gegants, nans i bèsties preparats per a fer el següent itinerari: Passeig de Sant Joan, Plaça Tetuan, Gran Via, Passeig de Gràcia, Plaça Catalunya, Rambles, Passeig de Colom i Parc de la Ciutadella.

La participació al concurs va ser tot un èxit, amb un gran nombre de participants i assistència de públic. Per tal d'aconseguir un triomf absolut d'organització, es va realitzar un gran desplegament de bombers, serenos i guàrdies municipals, que tenien cura dels participants.

Pel que fa als elements d'imatgeria que hi participaren, trobem una extensa relació als diaris de l'època, però seria llarg i feixug transcriure-ho, per tant, només donaré la relació de participants: gegants de Santa Maria del Mar de Barcelona; gegants de la Casa de la Caritat (Barcelona); dos Reis Catòlics, també de la Ciutat Comtal; els de la Santa Infància (Lleida); els de la Ciutat de Lleida; l'Aliga de La Bisbal de l'Empordà; el drac, dos gegants i sis nans (La Bisbal), els gegants de l'Arboç; dos gegants d'Igualada; l'Aliga de Valls, els Robafaves i els dos gegants (Valls); els gegants de Manresa; els de Sitges; els de Vic acompanyats del Cap de Llúpia; de Berga van participar dos gegants, quatre nans, l'Aliga, la guita, Sant Miquel i les Maces i un element anomenat la "mala fiera", que de ben segur vol dir "mula fera"; de Vilafranca, el drac acompanyat de dimonis; de Tortosa, les dues cuques feres; els dos gegants de Badalona; els de la Bonanova; d'Olot van participar l'Aliga de Sant Farriol, els gegants de l'associació Sant Lluç d' "Arte Cristiano", els dos gegants i el Lliga-mosques; de Vilanova i la Geltrú van arribar el drac i dos parelles de gegants; de Mataró, els dos gegants i la gegantona; la comparsa del castell de Santa Florentina de Canet de Mar i -per últim- els amfitrions: els gegants de la Ciutat.

Tota la comitiva acompanyada de diverses formacions musicals va evolucionar sense problemes fins al final, esdevenint l'acte estel·lar de les festes.

El jurat format per Josep Puig i Cadafalch, Pere Pagès i Rueda i Miquel Utrillo decidí otorgar els següents premis:

- Medalla d'or i 1000 pessetes, ala comparsa del Castell de Santa Florentina de Canet de Mar.
- Medalla d'or, als gegants de Manresa.
- Medalla d'or, als gegants de Berga.
- Medalla d'or i Gran Diploma d'Honor, als de Vilanova.
- Medalla d'or, Diploma d' HONOR i 200 pessetes, als gegants

d'Olot.

- Medalles de plata als gegants de Mataró, L'Arboç, Santa Infància de Lleida i als de l'Associació Sant Lluc d'"Arte Cristiano".
- Medalla d'or i 250 pessetes, als de Vic.
- Medalles de plata, als de Sitges i Lleida.
- Un accèssit amb diploma, als de Valls.
- Gran Diploma d'Honor al Lligamosques d'Olot.
(extret del llibre Els gegants d'Olot, 100 anys)

És ben cert que les motivacions que portaren a la celebració del concurs són llunyanes a les nostres quan organitzem una trobada, però -malgrat tot- va ser un impuls nou per al món geganter, doncs s'aconseguí que molts gegants inactius tornessin al carrer, com els de Santa Maria del Mar, que després de disset anys de letargia sortiren al carrer.

Així, doncs, és evident que el concurs de "gegants, nanos i monstros tipichs" va marcar un abans i un després dins del món dels gegants.

Amadeu Carbó i Martorell
Abril, 1995

Article aparegut originariament a: Revista **Gegants** de l' Agrupació de Colles de Geganters de Catalunya. Estiu 1995.